

Jos oppilaan radikalisoituminen huolestuttaa

Ohjeita opettajalle ja
koulun henkilökunnalle

Sisältö

- 3 Jos oppilaan radikaali ajattelu huolestuttaa
- 4 Mitä radikalisoitumisella tarkoitetaan?
- 5 Mitä koulu voi tehdä ääriajattelun ehkäisemiseksi?
- 6 Viisi kysymystä opettajalle
- 7 Milloin opettajan saattaa olla syytä huolestua radikalisoitumisesta?
- 8 Ankkuritiimin yhteystiedot
- 9 Lähteitä ja luettavaa

Jos oppilaan radikaali ajattelu huolestuttaa

-opettajan toimintamalli —> katso toimintaohje-kuvio!

Radikalisoitumisen ennaltaehkäisy onnistuu parhaiten vahvalla moniammatillisella yhteistyöllä. Kaikki koulun aikuiset ovat velvollisia reagoimaan lasta tai nuorta kohtaan heränneeseen huoleensa. Tuo huolesi esiin koulun yksilölliselle oppilashuoltoryhmälle ja ota yhteyttä tarvittaviin yhteistyötahoihin.

Huoli kannattaa ottaa ensin puheeksi **oppilaan itsensä kanssa** häntä kuunnellen ja leimaamatta. Tärkeintä on pyrkiä selvittämään, mistä oppilaan ajattelumallit juontavat, ja kokeeko hän itse tulevansa kuulluksi yhteisössä. Usein radikalisoituvilla henkilöillä on tunne siitä, että heitä ei ole kuunneltu ja heidät on jätetty ulkopuolelle, joten kuuntelu ilman syyllistämistä ja leimaamista on erittäin tärkeää tilanteen rauhoittamisen kannalta.

Esimiehen ja/tai oppilashuoltoryhmän kanssa keskusteleminen voi antaa varmuutta ja näkökulmia opettajalle, ja myös **Ankkuritiimiä** voi konsultoida jo tässä vaiheessa puhelimitse.

Jos huoli jatkuu oppilaan kanssa keskustelun jälkeen, kutsutaan koolle **yksilöllinen oppilashuoltopalaveri**, jossa kirjataan oppilashuoltokertomus ja mahdolliset jatkotoimenpiteet. Palaverin jälkeen arvioidaan, onko tarvetta jatkotoimenpiteille, kuten Ankkuritiimiin ohjaamiselle. Ankkuritiimi arvioi oppilaalle parhaiten sopivan avun muodon. Tarvittaessa tehdään myös **lastensuojeluilmoitus** ja/tai **rikosilmoitus** tilanteesta riippuen.

Myöhemmin on hyvä myös pohtia yhdessä koulun muiden työntekijöiden kanssa, onko koulun tai luokan toimintakulttuurissa asioita, jotka edesauttavat tai ennaltaehkäisevät ääriajattelua. Myös **koulun turvallisuussuunnitelma** on hyvä tarkistaa.

Mitä radikalisoitumisella tarkoitetaan?

https://www.youtube.com/watch?v=Fdcj_a0rxMw

väkivaltainen radikalisoituminen (väkivaltainen ekstremismi) = väkivaltaa käytetään, sillä uhataan, siihen kannustetaan tai se oikeutetaan aatemaailmalla tai ideologialla perustellen. Ääriajattelu johtaa ääriilikkeisiin liittymiseen, äärimmillään väkivaltaiseen toimintaan.

Väkivaltaisen radikalisoitumisen **muotoja** ovat

terrorismi: yksilön tai ryhmän harjoittamaa väkivaltaa, jolla pyritään pelon avulla vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon

- kaikki terrorismi on väkivaltaista ekstremismia, mutta kaikki väkivaltainen ekstremismi ei ole terrorismia

salafi-jihadismi: fundamentalistisen ääri-islamin haara, joka oikeuttaa väkivallan käytön islamin jyrkän (vanhoillisen) tulkinnan edistämiseksi

äärioikeistolaisuus: mm. Pohjoismainen Vastarintaliike, Soldiers of Odin
kansallissosialismi, nationalismi, vastajihadismi, uusnatsismi

ääriivasemmistolaisuus; mm. anarkismi, antifasismi

sabotaasi: vahingonteko, jolla pyritään poliittisen tavoitteeseen

koulusurmien alakulttuuri; ns. ”yksinäiset sudet”

vigilantismi: ”omankädenoikeus”; koetaan, että on oikeus ottaa laki omiin käsiin, sillä kokee omat aatteet ainoiksi oikeiksi

Mitä koulu voi tehdä ääriajattelun ehkäisemiseksi?

Koululla on suuri rooli oppilaan elämässä. Koulussa voidaan parhaimmillaan ehkäistä syrjäytymistä, ulkopuolisuudentunnetta, rasismia ja kiusaamista sekä opettaa tunnetaitoja, ihmissuhdetaitoja ja tiimityötaitoja, jotka kaikki osaltaan tukevat väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisyä.

Koulun tai opettajien tehtävänä **ei** varsinaisesti pidetä ns. potentiaalisten radikalisoitujien ”**profilointia**”. On myös huomioitava, että radikalisoituminen on Suomessa edelleen suhteessa marginaalinen ilmiö, ja ylitulkintoja sekä yleistyksiä tulee välttää.

Koulut ovat silti ensiarvoisen tärkeässä asemassa radikalisoitumisen ennaltaehkäisyssä. Tärkeintä on ruohonjuuritason **ennaltaehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen** – radikalisoitumisen taustavaikutuksia ja syitä on hyvä tuntea, ja niistä kannattaa keskustella myös oppilaiden kanssa ikätasolle sopivalla tavalla.

Syrjäytymisen ehkäisy on samalla radikalisoitumisen ehkäisyä. Radikalisoitumisen taustalla on usein kokemus yhteisöstä syrjäytymisestä tai huono-osaisuudesta. Siksi on hyvä, jos opettaja osoittaa kiinnostusta myös oppilaiden vapaa-aikaa ja mm. vertaissuhteita kohtaan.

Ääriliikkeisiin liittyvien nuorten ajatusmaailmassa tyypillistä on tietynlainen **vaihtoehtottomuus ja mustavalkoinen ajattelu**. Siksi rakentavan, demokraattisen keskustelukulttuurin rakentaminen kouluun ja luokkaan on tärkeää, jotta voidaan mahdollistaa kaikkien nuorten kuulluksi tuleminen. **Dialogitaitoja** on harjoiteltava ja nuorten on voitava kokea, että koulussa on tilaa heidän mielipiteillään, vaikka ne eroaisivatkin muiden ajatuksista.

Kuitenkin samaan aikaan nuoria on tärkeää opettaa erottamaan sananvapauden rajat, tunnistamaan vihapuhe ja reagoimaan siihen. **Mediakriittisyyden ja monilukutaidon opettaminen** ovat avainasemassa, kun mietitään esimerkiksi ääriliikkeiden propagandan leviämistä verkossa.

Radikalisoituminen on ilmiönä niin kompleksinen, ettei sen ennaltaehkäisyyn tule jäädä minkään yksittäisen tahon varaan vaan sen on perustuttava ensisijaisesti vahvalle **moniammatilliselle yhteistyölle**. Tässä opettaja toimii yhteistyössä oppilashuollon, lastensuojelun, vanhempien ja tarvittaessa poliisin kanssa.

Viisi kysymystä opettajalle

Radikalisoitumiseen voi vaikuttaa ennaltaehkäisevästi esimerkiksi dialogiseen opetustapaan ja osallistavaan koulun toimintakulttuuriin pyrkimällä sekä tietysti hyvällä oppilastuntemuksella.

5 avainkysymystä opettajalle ääriajattelun ennaltaehkäisyyn:

1. Onko nuoren ajatuksille tilaa luokan tai koulun keskusteluympäristössä?
2. Leimataanko tai tuomitaanko nuori näkemystensä perusteella kysymättä aidosti, miksi hän ajattelee kyseisellä tavalla?
3. Onko nuorella kykyä ja resursseja kommunikoida ajatuksistaan rakentavasti?
4. Annetaanko nuorelle eväitä tasavertaisen dialogin käymiseen?
5. Annetaanko nuorelle eväitä kriittiseen medialukutaitoon, vihapuheen tunnistamiseen ja empatiaan?
6. Osallistetaanko nuori häntä itseään koskevien päätösten tekemiseen vai päätetäänkö asioista hänen puolestaan?
7. Tarjoaako koulun sosiaalinen ympäristö nuorelle yhteenkuuluvuuden, yhteisöllisyyden ja hyväksytyksi tuleminen kokemuksia?

Milloin opettajan saattaa olla syytä huolestua radikalisoitumisesta?

Radikalisoitumisen mahdollisia merkkejä

Radikalisoituminen on monimutkainen ilmiö, jonka tunnistamiseen on mahdotonta määritellä yhteisiä piirteitä. Vaikka opettajia ei kannustetaankaan tarkkailemaan oppilaissaan erityisesti ”radikalisoitumisen merkkejä”, huolen heräämiseen **saattaa olla** syytä, jos

- nuoren ajattelu ilmentää jyrkkää vaihtoehdottomuutta ja mustavalkoisuutta
- nuori katkaisee äkillisesti välit perheeseen tai pitkäaikaisiin ystäviin
- konfliktit koulun kanssa, äkilliset runsaat poissaolot
- äkilliset käyttäytymisen muutokset koskien esimerkiksi kielenkäyttöä tai pukeutumista
- muutokset suhtautumisessa toisiin ihmisiin: epäsosiaaliset kommentit, auktoriteettien halveksunta, vetäytyminen tai eristäytyminen
- säännöllinen äärimmäisiä näkemyksiä tukevien internetsivustojen tai sosiaalisen median verkostojen käyttö
- viittaukset apokalyptisiin ja salaliittoteorioihin

On kuitenkin huomioitava, että suurin osa näistä merkeistä voi kuulua myös nuoren normaaliin kasvuun. Siksi onkin tärkeää pyrkiä välttämään leimaamista ja ennakkoluuloja ja lähinnä olla tietoinen radikalisoitumisesta ilmiönä. Toisaalta mahdollinen herännyt huoli kannattaa ottaa puheeksi nopeasti ja matalalla kynnyksellä sekä oppilaan että tarvittaessa kollegoiden kanssa—radikalisoituminen on monimutkainen ja monitasoinen ilmiö, jonka kanssa kenenkään ei tarvitse eikä kannata jäädä yksin.

Lähde: OPH:n ’Rakentavaa vuorovaikutusta’ (2017) / <http://www.stop-djihadisme.gouv.fr/>

Ankkuri-tiimin yhteystiedot

Toiminnan kuvaus: Ankkuri-tiimi puuttuu alaikäisten rikolliseen käyttäytymiseen, selvittää nuoren asiakkaan elämän tilannetta kokonaisvaltaisesti ja ohjaa tarvittaessa avun ja tuen piiriin. Ankkuritiimiin kuuluu myös perheväkivalta, jos perheeseen kuuluu alaikäisiä lapsia.

Ankkuritiimiin voi olla yhteydessä tarvittaessa anonyymisti myös silloin, kun ei ole varma, miten lapsen tai nuoren tilanteeseen kannattaisi reagoida. Kyseessä on matalan kynnyksen palvelu, jonka keskiössä on ennaltaehkäisevä työ ja yksilöllisten ratkaisujen etsiminen.

Yhteystiedot:

- Poliisi _____
- Sosiaalityöntekijä _____
- Sosiaaliohjaaja _____
- Terveystenhoitaja _____

Lähteitä ja luettavaa

OPH: Rakentavaa vuorovaikutusta -julkaisu 2017

https://www.oph.fi/download/182479_rakentavaa_vuorovaikutusta.pdf

2 OPH: Väkivaltaisen radikalisoitumisen ennaltaehkäisy kouluissa ja oppilaitoksissa

[https://www.oph.fi/](https://www.oph.fi/download/189180_OPH_Ekstremismi_esite_210x210_suomi_VERKKO.pdf)

[download/189180_OPH_Ekstremismi_esite_210x210_suomi_VERKKO.pdf](https://www.oph.fi/download/189180_OPH_Ekstremismi_esite_210x210_suomi_VERKKO.pdf)

**3 Plan International Suomi: Vihapuheesta dialogiin—
Koulutusmateriaali vihapuhetta käsitteleville oppitunneille. 2017.**

[http://www.gloaalikoulu.net/wp-content/uploads/2017/09/](http://www.gloaalikoulu.net/wp-content/uploads/2017/09/Plan_Vihapuhe_koulutusmateriaali_34s.pdf)

[Plan_Vihapuhe_koulutusmateriaali_34s.pdf](http://www.gloaalikoulu.net/wp-content/uploads/2017/09/Plan_Vihapuhe_koulutusmateriaali_34s.pdf)

4 Ankkuritoiminta: www.ankkuritoiminta.fi

5 Rikoksentorjunta: www.rikoksentorjunta.fi

6 Lomake lastensuojeluilmoituksen tekemiseen:

7 Kunnan lastensuojelu: